

Йежи Шеверски

Картите на госпожица

Барлов

или Убийство по английски

– Сигурно съм сбъркала – каза госпожица Барлов и нейните невероятно чевръсти пръсти замряха. Тя не постави на масата идващата наред карта.

– Чакай, мила – заинтересува се леля Джейн и се наведе над подредените карти. – Ами да! Всичко излиза! Ас пика, над него деветка пика, а ти току-що сложи отстрани десетката...

– Сигурно съм сбъркала – упорито повтори госпожица Барлов и сви устни. – Хайде да започнем отначало. — Тя събра картите с енергично движение. – Впрочем днес нямам настроение за гледане...

Но от леля Джейн човек не можеше да се отърве така лесно.

– Мила – викна тя, – та нали това значи смърт! Винаги си казвала, че ако тези три карти се подредят така... Ти просто не искаше да ме плашиш, нали, Петриша?

– Сбърках, Джейн – сухо ѝ възрази госпожица Барлов. – Сега си спомням, че като подреждах втория ред, се прехвърлих...

Леля Джейн не отстъпваше.

– Не говори така, Петриша. Всичко беше подредено както трябва. Ако човек вярва на картите, това подреждане означава, че...

Леля явно взе много присърце тази история, затова сметнах за необходимо да се намеся:

– Не бива да се разбират буквално тези неща...

– Именно! – загърмя старческият бас на вуйчо Арчибалд. – Всичко това са страхотни глупости. Празни дрънканици, с извинение. Когато през май 1936 година служех в Мендълей, при мен дойде един такъв тъмнокож тип, за когото казваха, че можел да предсказва бъдещето... Момент, това май че беше през 1937 година в Рангун...

Заплашваше ни сериозна опасност. Когато вуйчо Арчибалд започнеше да реди своите спомени, обикновено ни осъждаше да изслушваме някаква безкрайна история, в която различните нишки бяха безупречно свързани една с друга. Трябваше да я избегнем. Прекъснах го любезно, но категорично:

– Както винаги, ти си прав, вуйчо. Не бива да се приемат сериозно гаданията и предсказанията. Впрочем гледането на карти е само приятно развлечение през дългите вечери. Нищо повече.

– О, нима? – попита иронично госпожица Барлов и пак сви тънките си устни. – Разбира се, преди малко просто сбърках при подреждането на картите. Но моите предсказания обикновено се сбъдват, младежо. Ще се убедите сам, когато някой път ви хвърля карти.

– Ще ви бъда извънредно признателен – усмихнах се широко.

– Изобщо всички гледания и врачувания са изключително интересни, макар и все още неизяснени от науката – намеси се мълчащият до този момент братовчед Джеймз. – Наистина ясновидството не може да бъде обяснено по никакъв рационален начин, обаче има много конкретни случаи, когато са се сбъждали дори най-странните предсказания...

– Ти си бил ужасно суеверен – обади се братовчедката Джослин, която също беше мълчала досега. – Чувала съм, че автомобилните състезатели се страхуват от черни котки и отказват да стартират в петък. Но не съм предполагала, че и ти вярваш в подобни шуротии.

В гласа на Джослин имаше нотка на презрителна ирония и за моя искрена радост братовчедът Джеймз страшно се изчерви. Аз изобщо не обичам Джеймз, но особено ми е неприятно да го гледам как се блещи в Джослин. Тя е прекалено хубава и прекалено интелигентна за него.

– Но, мила – започна да се оправдава непохватно, – разбира се, че не съм суеверен. Исках само да кажа, че в известни случаи...

– И все пак вярваш – засмя се Джослин. – Ето, нека леля сама прецени – не е ли смешно? Нашият демон на скоростта, наречен от вестникарите „сребрист метеор на състезателните писти“, вярва във врачуването на карти, гледа си на кафе, плюе три пъти, като види паяк, и се хваща за копче, ако срещне коминочистач...

– Стига сте се дразнили! – решително я прекъсна леля. – Никак не ми е приятно да се заяждаш с Джеймз. Той, горкичкият, е толкова безпомощен и не умее да се брани.

След тези думи Джеймз поруменя още повече и съвсем си глътна езика.

Госпожица Стела Уебстър, секретарката на генерал Арчибалд, се приведе към вуйчо и тихичко му прошепна нещо. Изведнъж вуйчо се изкашля шумно, остави чашата си и рече:

– Е, аз смятам, че е време да привършваме. Ако позволиш, сестро – той сведе глава към леля Джейн, – ние ще се върнем в моя кабинет. Имаме още много работа, е... е... със Стела. Искам днес да завършим най-сетне четвърти раздел.

От няколко месеца вуйчо Арчибалд записваше с помощта на госпожица Стела своите спомени от кампанията в Бирма. Той беше командувал една от дивизиите, взели участие в тази кампания, и от години все повтаряше, че поради пълната некомпетентност и недостатъчната професионална подготовка на всички автори, писали досега за тези военни действия, той ще бъде принуден в интерес на истината да грабне перото. Никой не приемаше сериозно тези закани. Оказа се обаче, че не сме

дооценили стария воин. Преди пет месеца в Менър фарм се появи госпожица Стела Уебстър и за ужас на леля Джейн животът в нейния дом се превърна в истински ад.

Генерал Арчибалд Кроун се оказа изключително работоспособен мемоарист. Би могло да се предполага, че писането на мемоари, и то с помощта на квалифицирана секретарка, ангажира само автора. Не, на практика всичко излезе по-различно. Леля Джейн и нейната вярна приятелка Петриша Барлов също бяха използвани най-активно като спомагателна сила. Възлагаха им се най-разнообразни поръчения, най-често от библиографско естество. Вуйчо просто им връчваше по няколко дебели тома и най-спокойно им възлагаше да издирят интересуващата го информация, която обикновено липсваше в тях. От спокойния, установен от години монотонен живот в Менър фарм, към който двете възрастни дами бяха силно привързани, не остана и следа.

Вуйчо Арчибалд закъсняваше за закуска, престана да се преоблича за вечеря и неведнъж се случваше да събужда посред нощ прислужничката или готвачката, за да му приготви кафе или чай.

Леля въздъхна и погледна към големия часовник с пищни орнаменти, поставен върху камината. Беше едва пет и двадесет. От незапомнени времена но това време в Менър фарм все още се пиеше чай.

– Разбира се, Арчибалд – отвърна язвително леля Джейн, – шом нашата компания ти е скучна, никой не може да те задържи тук насила.

– Ти много добре знаеш, Джейн – пламна генералът, надигайки се от масата, – че работата е съвсем друга. Зове ме дългът. Дългът, който аз сам си наложих и който трябва да изпълня. Да вървим, Стела.

Госпожица Стела бързо стана. Тя носеше очила и имаше дълго, конско лице със стърчащи напред зъби. Трудно беше да се определи възрастта, ѝ. Вероятно беше по-млада, но можеше да ѝ се дадат и четирийсет.

Двамата излязоха.

Леля Джейн вдигна рамене:

– На стари години Арчибалд става абсолютно непоносим.

Госпожица Барлов се усмихна резервирано:

– Всички мъже са такива, Джейн – тя изговаряше думата „мъже“ по специфичен начин, сякаш ставаше дума не за половината от човешкия род, а за някакъв извънредно неприятен вид насекоми, – не бива да му обръщаш внимание.

– Знам, Петриша. И все пак понякога трудно го издържам. Арчибалд трябва да се съобразява с моето здравословно състояние. Той знае,

че всяко вълнение може да ме убие. Доктор Браун ми забрани да се тревожа за каквото и да било.

– Лельо, ти трябва да отидеш при друг лекар – намесих се аз. – Доктор Браун е само обикновен селски лекар, без кой знае каква практика. Трябва да се посъветваш с някой от кардиолозите на Харли стрийт.

Джослин ме подкрепи:

– Харолд е прав. Не трябва да оставаш без сериозни лекарски грижи, лельо. А този невероятен доктор Браун умее да лекува само хрема.

– Скъпи мои – усмихна се леля, — аз съм вече прекалено стара, за да сменям лекаря си. Доктор Браун ме лекува повече от тридесет години и аз не мога да го огорча, като отида преди смъртта си при друг лекар. Впрочем имам му доверие. Той не предписва инжекции или онези яркоцветни таблетки, а само солидни лекарства в големи тъмни шишета, които се вземат по три пъти на ден и трябва да се разклащат добре преди употреба.

Ние се опитахме да възразим, по леля не ни позволи да вземем думата.

– Знам какво говоря. Тези модерни шарлатани от Харли стрийт, които включват към човека сума жички и му вземат три пъти на ден кръв за изследване, не могат да ми помогнат. Ще поживея още малко, ако не се тревожа или не се уплаша от нещо. Баща ми умря точно така. Вятърът му затръшна вратата зад гърба. Трясъкът беше ужасен. Баща ми изобщо не го очакваше и сърцето му не издържа.

– Стига да се пазиш, ще живееш сто години, лельо – убедено заявих аз.

– Благодаря ти, Харолд, толкова си мил – усмихна ми се тя. – Но ти май че искаше да говориш с мен.

– Да, лельо, ако намериш мъничко време.

– Разбира се, миличък! След половин час ще бъда в библиотеката. Чакай ме там.

Открай време леля имаше обичай да води така наречените важни разговори в библиотеката, затова не се учудих на предложението ѝ.

Побъбрихме още няколко минути, изпихме чая си, после леля позвъни на Кейт да вдигне масата. Излязох от столовата веднага след Джослин. В коридора се приближих до нея и като се стараех да не показвам колко много държа тя да се съгласи, ѝ предложих почти небрежно:

– Джоси, искаш ли да се разходим в градината? Е, не сега, а преди вечеря, след като говоря с леля.

Тя се усмихна благосклонно.

– С удоволствие, Харолд. Лелината градина е толкова хубава...

– Ще ти се обадя, шом свърша.

Спрях се пред вратата на библиотеката и повторих, докато тя влиза-ше в стаята си:

– Чакай ме, Джоси.

– Разбира се, че ще те чакам – погледна ме Джослин топло.

И затвори вратата след себе си.

Много държах Джослин да ме чака. Наистина много държах.

Влязох в библиотеката. Малко се страхувах да не би вуйчо Арчибалд да е там, но в просторното помещение за късмет нямаше никого. Библиотеката беше голяма и богата. Високите остъклени шкафове бяха изпълнени с красиви издания от XIX век и албуми, посветени на изкуството на Индия. Обичах да ги разглеждам, когато идвах на гости у леля. Този път обаче се приближих до единствения неостъклен стелаж в библиотеката. На седемте му лавици бяха подредени по-съвременни книги, доста криминални романи, сантиментални истории и наръчници по градинарство, сред които цветни албуми, отразяващи красотата на цветята и добре поддържаните английски градини.

Излегнах се в дълбокото кресло край камината и разтворих дебелия том, посветен на гергините. Пушеше ми се, но се въздържах и не запалих цигара. Разглеждах книгата за гергините и чаках леля. Мислех си и за Джослин.

Отдавна се подготвах за тази среща с леля. Гласях се от няколко месеца да я посетя, но все не се решавах. По-рано идвах тук всяка седмица. После се случиха някои неща и не бях идвал в Менър фарм почти половин година. Като си лягах онзи ден у дома, не знаех все още дали ще прекарам тук уикенда. Реших се едва вчера.

И сега съм тук, в стария дом, който така добре помнех от детските си години. Познавах в него всеки ъгъл и всяко кътче. Познавах всички и всичко. Всеки розов храст в градината, всяка дупка в живия плет, а също всеки рафт в домашната библиотека.

Единственото ново лице, което видях при сегашното си идване, беше госпожица Стела Уебстър, секретарката на вуйчо Арчибалд. Когато бях тук за последен път, вуйчо все още не пишеше мемоари.

Още като ме зърна, госпожица Барлов направи кисела физиономия. Тя отдавна не ме обичаше. По-точно, от деня, в който като дванайсетгодишен хлапак й сипах сол в чая. И до днес не знам как бе открила, че точно аз бях извършил тази поразия. Но тя разбра, аз напразно отричах

и после вуйчо яко ми наложи задника.

Останалите ме посрещнаха сърдечно. Дори братовчедът Джеймз, пристигнал в Менър фарм по петите на Джослин. От две години Джеймз се беше залепил за Джослин като репей за овча опашка. Естествено аз самият се зарадвах най-много на това, че Джослин беше дошла. Не ми се искаше да я търся в работата ѝ в Челси, но разчитах да я заваря тук. От години тя идваше в Менър фарм всяка събота с точността на добре регулиран часовник. И винаги заемаше една и съща стая.

Леля дойде след двадесетина минути. Надигнах се от креслото, но тя ме спря:

– Не ставай, Харолд – седна в другото кресло и ме подкани: – Е, казвай, момче. Говори смело, не се притеснявай. Можеш да споделиш всичко с мен. Както знаеш, аз никога не забравям, че си син на моята мила сестра, която така преждевременно ни остави. Някакви неприятности ли имаш?

Аз преглътнах и нервно изтрих челото си с опакото на дланта.

– Да – измънках неясно, – имам си грижи.

– Какви? Довери се на старата си леля, може би ще измислим нещо заедно. Но чакай – прибави тя бързо, – ще изпием по чашка шери. Виждаш ли – засмя се леля добродушно, – от време на време обичам да си пийвам по чашка. Разбира се, тайно от доктор Браун. Категорично ми забранява...

– В старото скривалище ли държиш питиетата, лельо?

– О, значи, знаеш моята малка тайна...

– Наблюдателен съм, лельо.

Станах и се приближих до стелажа. Зад голямата енциклопедия по градинарство бяха скрити две бутилки – една неразпечатана „Бяло конче“ и друга с шери, в която беше останало само половината. И няколко чаши. Напълних две чаши с шери и ги оставих на малката масичка до креслото на леля.

– Е, Харолд, сега можеш да ми се довериш. Грижи в работата си ли имаш?

Завъртях отрицателно глава. В лабораторията всичко вървеше като по мед и масло. Началниците и колегите ме тачеха и уважаваха, а серията експерименти, които бях започнал неотдавна, обещавахе твърде интересни резултати.

– Тогава... сърдечни проблеми?

Помислих си за момичетата, които познавах, и си припомних обещаващия поглед на Джослин. Категорично няхах никакви сърдечни

проблеми.

В библиотеката нахлу топлият августовски вятър. През отворения прозорец от гъсталака розови храсти долиташе цвърченето на готвещите се за сън птици. Нямаше какво повече да чакам, трябваше да си призна истината.

– Проблемите ми са големи и са от финансово естество, лельо.

Леля се разсмя:

– Както винаги, Харолд. Ти си наистина непоправим... – и отвори чантичката, която беше донесла със себе си. – Сто фунта ще ти стигнат ли?

Преглътнах и усетих, че почервявам още повече.

– Дори са много, лельо. Смятай, че си ми ги дала назаем. Ще ти ги върна до един месец.

Излязох в коридора със стотачката в джоба си. Леля Джейн остана в библиотеката. В коридора цареше полумрак, но аз не запалих лампата. Почуках на вратата на Джослин и веднага чух гласа ѝ:

– Влез, Харолд.

Открехнах вратата и се спрях на прага. Тя изгледаше чудесно в пепелявата светлина на здрача. Трябваше да ѝ го кажа:

– Адски хубава си! Джослин се усмихна:

– Влизай и сядай.

Нямах намерение да влизам в стаята.

– Обеща ми да се разходим в градината.

– С удоволствие, Харолд. Само че се страхувам да не налетим там на този непоносимо скучен Джеймз.

– Ще му избягаме.

– Не съм кой знае колко силна в бягането. В училище имах двойки по физкултура.

– Ще се справим. Ще те науча да бягаш.

Излязохме в коридора. След като тя затвори вратата на стаята си, потънахме в мрак.

– Колко е тъмно...

– Тъмнината си има и добри страни – така ще мога да те закрилям и пазя от страшните неща т-рекох, докато я прегръщах деликатно и я притисках до себе си.

– Харолд – прошепна Джослин, – дръж се сериозно!

Но не направи и най-малък опит да се освободи, затова я прегърнах още по-силно и я целунах. С дълга-дълга целувка, почти като на филм. Откъснахме се един от друг леко задъхани.

– Хайде, Джоси. Да вървим в градината... Обаче до градината не стигнахме. Успяхме да

направим: само няколко крачки и застинахме като истукани! от страхотния трясък, който се разнесе иззад вратата на библиотеката.

– Какво беше това? – попита Джослин уплашено.

– Не знам, Джоси. Нещо е станало в библиотеката. Трябва да отидем да видим. Там е леля Джейн!

Изтичахме до библиотеката. Пипнешком намерих и натиснах дръжката на вратата. Вътре беше тъмно. Завъртях ключа. Студената електрическа светлина освети всички кътчета. Прозорецът към градината беше широко отворен. На пода, близо до неостъкления стелаж, лежеше леля Джейн. Около нея бяха разпилени двадесетина книги, на корема ѝ имаше една разтворена с кориците нагоре книга, а в конвулсивно стиснатите пръсти на дясната и ръка – някакво пъстроцветно томче.

– Господи! – викна Джослин. – Господи!

Тя искаше да изтича към леля, но аз я спрях, като стиснах силно ръката ѝ и заявих категорично:

– Почакай, Джоси. Аз ще видя.

Подчини се. Приближих се до леля. Приклегнах. Докоснах ръката ѝ над китката и потърсих пулса. След това приближих ухото си до гърдите ѝ, послушах и вдигнах глава. Погледнах Джослин.

Беше живо олицетворение на уплахата.

– Станало е нещастие, Джоси – изрекох тихо. Нима тя...

– Да. Леля е мъртва.

– Господи! Трябва да я спасяваме!

– Късно е вече, мила.

Изправих се от неудобното положение, в което бях, и се огледах наоколо.

– Изтичай веднага при вуйчо Арчибалд. Нека се обади на доктор Браун. Само че му го кажи по-тактично. Такива стресове на неговата възраст...

Джослин сериозно кимна. Вече се беше овладяла. „Момиче на място“ – помислих си.

Джослин излезе и за няколко минути аз останах сам с мъртвата. Внимателно се вгледах в книгата, която тя стискаше в изстиналите си пръсти. Беше евтино джобно издание на „Убийството на Роджър Акройд“ от Агата Кристи. Огледах още веднаж пялото помещение и излязох в коридора.

А после се започна една, не е за разправяне. Събраха се всички. От

изпънатата военна стойка на вуйчо Арчибалд нямаше и помен. Внушителните му бели мустаци бяха увиснали безпомощно и представляваха твърде жалка гледка. Ръцете му се тресяха. Джеймз изглеждаше уплашен до смърт. Като го гледаше човек, трудно можеше да предположи, че този младеж е в действителност смел автомобилен състезател, който за частици от секундата взема на пистата решения на живот и смърт. Прислужничката Кейт хлипаше шумно и провлечено, а старата готвачка – за разнообразие – подсмърчаше тихо и жално. Джослин се владееше, но беше много бледа. Хапеше нервно устни и очевидно малко ѝ трябваше, за да избухне в истеричен плач.

Само двама души бяха запазили спокойствие. Госпожица Уебстър и госпожица Барлов. Що се отнася до госпожица Уебстър, нищо чудно – още на пръв поглед тази квалифицирана секретарка правеше впечатление на особа, която само солидно земетресение може да извади от релсите. Затова пък поведението на госпожица Барлов беше направо възмутително. Нима така трябваше да се държи тя при смъртта на своята най-близка приятелка, под чийто покрив беше прекарала повече от тридесет години? Черните ѝ очи проучваха ситуацията с пронизателен поглед. Носът ѝ, закривен и заострен като кука, потръпваше лекичко, сякаш душеше нещо. Изобщо не беше разстроена, а само изглеждаше леко възбудена от изключителното положение. Мълчеше. Впрочем всички останали също мълчаха. Чуваше се само плачът на прислужничката и готвачката.

Пръв заговори вуйчо Арчибалд:

– Не разбирам какво е станало...

Госпожица Барлов го погледна внимателно. Тънките ѝ устни се разтвориха, като че искаше да каже нещо, но после се отказа. Тогава се обади Джослин. Гласът ѝ беше тих, едва доловим:

– Станало е това, от което леля се страхуваше и за което я предупреждаваше доктор Браун... Умряла е като баща си...

Счетох за необходимо да се намеся:

– Естествено, трябва да почакаме да дойде доктор Браун. Но мисля, че Джоси има право. Леля непрекъснато говореше, че при нейното сърце всяко стряскане може да бъде фатално. Тя се е опитала да издърпа една книга от най-горния рафт – показах шареното томче в ръката ѝ, – а по неизвестна причина книгите са се строполили върху нея. Това е било толкова внезапно и неочаквано, че...

Госпожица Барлов огледа книгата в ръката на леля Джейн и се приближи до стелаж. Повдигна се на пръсти ѝ се опита да надзърне на

най-горния рафт, но не успя, защото беше доста ниска. После се обърна към нас и заяви:

– Изобщо не разбирам как е могло да се случи подобно нещо...

Аз побързах да ѝ обясня:

– Понякога се случва. Ако книгите са наслагани нагъсто и рязко се издърпа една от тях, заедно с нея могат да паднат и съседните.

Госпожица Барлов ме погледна хладно:

– Ами това е ясно като бял ден, младежо, но аз имам пред вид нещо съвсем друго.

Не разбрах какво има пред вид госпожица Барлов, защото горкичката Джослин, която до този момент се държеше много мъжки, неочаквано се разплака. Тръгнах към нея, но госпожица Уебстър ме изпревари. Тя грижовно прегърна Джослин и я заведе да седне на креслото.

– Успокой се, мила, от плача полза няма... – и се обърна към разпаканата прислужничка: – Кейт, ако обичаш, веднага престани да цивириш и донеси на госпожица Джослин чаша горещ чай. Нищо не успокоява човека така добре, както чаша добър чай.

Последното твърдение беше отправено към всички присъстващи. Лично аз смятах, че глътка уиски ще се отрази на Джослин много по-добре, но предпочетох да не противореча на енергичната госпожица Уебстър. Кейт на секундата престана да реве, а и Джослин мъничко се поуспокои. Изтри сълзите си и започна да разказва:

– Извинявам се за държането си... но... беше направо кошмарно... Тъкмо бяхме с Харолд в коридора, на няколко крачки от библиотеката, и... изведнъж... ужасният шум от тези книги... Изтичахме с Харолд... Най-напред не можахме да видим нищо, беше тъмно, но Харолд запали лампата и тогава... – Тя отново заплака.

Госпожица Уебстър майчински се наведе над нея, вуйчо Арчибалд измърмори нещо под носа си, а госпожица Барлов, която през цялото време се въртеше из библиотеката, изведнъж замръзна като ловджийско куче, подушило дивеч.

– Аха, значи, така е било – изрече тя полугласно. – С това поне едно нещо се изяснява. Но, общо взето, цялата история става още по-странна...

Запомних думите на госпожица Барлов, но не им придадох кой знае какво значение. Недооцених госпожица Петриша.

Доктор Браун пристигна след един час. Дребно, разтреперано старче в костюм с тютюнев цвят и със старомодна лекарска чанта в ръка. Джослин, изпила сума чаши силен чай, лежеше в леглото си. Госпожица

Стела Уебстър беше поела управлението на дома в свои ръце и енергично и строго даваше нареждания на прислугата. Госпожица Барлов и Джеймз изчезнаха някъде, затова само аз и вуйчо присъствувахме при огледа на трупа.

Доктор Браун си сложи очилата и приклепна до леля:

– Как стана това?

Обясних му при какви обстоятелства се случи нещастieto. Той се надигна от пода:

– Тъкмо от такова нещо се опасявах. Сърцето на госпожа Мърдок беше в ужасно състояние. Предупреждавах я да се пази, но това не можеше да продължава вечно. Можеше да я убие дори незначителен шум зад гърба и. Например, внезапно затръшна се врата...

– Както в случая с баща й, нали?

– Именно – зарадва се лекарят. – И на него аз му написах смъртния акт, беше преди двадесет и четири, не, преди двадесет и пет години...

– Историята обича да се повтаря. Ще пийнете ли едно уиски, докторе?

Доктор Браун не отказа. Седна край масичката, край която съвсем неотдавна бях седял с леля, и на един формуляр, който извади от голямата си черна чанта, започна да попълва смъртния акт.

Взех от скривалището във фаталния стелаж неразпечатаната бутилка уиски, отворих я и налях на доктора една чаша. Той я изпи. Струваше ми се, че няма да се обиди, ако му наляе още една. Налях. Не се обиди. Дори се поопери и ръцете му престанаха да треперят.

Когато доктор Браун си отиде, заведох вуйчо Арчибалд в стаята му и тръгнах да търся госпожица Стела. Намерих я в кухнята да дава запознатите си на готвачката и прислужничката. Представих й моите предложения. Тя ги прие. Като начало пристъпихме към издирването на Джеймз. Открихме го в един ъгъл на салона над бутилка джин. Все така нямаше вид на полубог на автомобилния спорт. Стела Уебстър веднага му нареди да спре с тая истерия. Трудно може да се противоречи на госпожица Уебстър, така че той веднага застана „мирно“ и обяви, че е на наше разположение.

Пренесохме с него покойната в стаята й и я поставихме на леглото. После Джеймз пак се изпари, а госпожица Стела заяви:

– В тази къща всички са загубили ума и дума. Засега генералът не става за нищо, а нали трябва да се уреди погребението и куп други неща. Сама няма да мога да се справя. Вие в никакъв случай не бива да се връщате в Лондон. Ще трябва да останете тук за няколко дни да ми

помогнете за туй-онуй.

Съгласих се да помогна на госпожица Уебстър. Прие го като нещо съвсем естествено.

– Сега ще отида при генерала. Трябва да се заема и с него, той наистина не е в добра форма.

Докато изричаше тези думи, гласът ѝ леко потрепера. Хрумна ми, че не е изключено тая кокалеста оправна жена да е влюбена в своя работодател.

Тя излезе, останах сам и изведнъж се почувствах страшно уморен. Честно казано, единственото, което ми се искаше, беше да си легна веднага в удобното легло и да заспя. Но трябваше да уредя още нещо. Тръгнах към кабинета на леля, където имаше телефон.

Разположих се, удобно и поръчах разговор с Лондон. Понеже беше доста късно, свързаха ме светкавично. Измъкнах шефа от леглото. Обясних му положението и го помолих за едноседмичен отпуск. То се знае, веднага се съгласи, макар че едва ли е бил много доволен. В мое отсъствие трябваше да прекъснат серията експерименти, които бяхме започнали неотдавна.

След като уредих отпуска си, се дотърсих най-сетне до своята стая. Искаше ми се да се отбия при Джослин, но се отказах. Може би беше заспала, не исках да я събудям. Мислех си, че само да легна, и ще заспя, но в същност останах буден почти до зори.

В неделя се събудих късно. Отидох в столовата, където останалите вече се бяха събрали за закуска. Настроението беше мрачно. Всички мълчаха. Джослин имаше тъмни кръгове под разплаканите си очи. Вуйчо Арчибалд си мърмореше нещо под нос. За разлика от вчера братовчедът Джеймз изглеждаше наперен, но и той не проявяваше желание за разговор. Само не сваляше очи от Джослин.

Първа се обади госпожица Уебстър:

– Господин Харолд се съгласи да остане още няколко дни, за да помогне за погребението.

– И аз ще остана – каза тихо Джослин. – Чувствам се така омазана, че не мога и да помисля да се връщам в Лондон. Не знам после как ще се оправям в работата, но...

– Аз също нямам бърза работа – обяви Джеймз. – Мога да остана за погребението.

– И за отварянето на завещанието, нали? – намеси се с леден тон госпожица Барлов. – За да се убедите дали покойната случайно не ви е забравила!

Всички я погледнахме с упрек. Но тя пи най-малко не се обърка, а продължи:

– Впрочем аз веднага мога да задоволя любопитството ви. Джейн ме направи изпълнителка на завещанието си. Тя много ви обичаше, господин генерал – госпожица Петриша сведе с уважение глава към вуйчо, – обаче смяташе своя брат за непрактичен човек и не искаше да му създава излишни грижи...

Вуйчо Арчибалд изведнъж се изчерви като рак и едва не се задави.

– Престанете, госпожице Барлов – започна да протестира остро Джослин. – Леля още не е погребана, а вие говорите за пари. Това е просто възмутително!

– Така ли мислиш, миличка? – Госпожица Барлов погледна Джослин скептично. – Ако си искрена, това говори много добре за тебе, но ти не познаваш достатъчно добре човешката природа. Общо взето, хората не забравят парите и в най-трудните моменти от живота си. Човек може искрено да страда от нечия смърт и същевременно да се интересува от завещанието. Двете неща съвсем не се изключват, нали, господин генерал?

Нападнат толкова неочаквано, вуйчо Арчибалд стана още по-червен и започна да мрънка нещо несвързано, Джослин вдигна рамене, Джеймз сгърчи лице в знак на неодобрение, но на госпожица Барлов това не направи ни най-малко впечатление.

– Още сега ще задоволя вашето естествено любопитство. Впрочем в това отношение не съществува никаква тайна. Самата Джейн толкова пъти е говорила за тези неща. Аз само ще ви ги припомня. Джейн оставя на брат си тази къща. Парите и ценните книжа ще се разделят на пет равни части. Едната част получава господин генералът, а останалите: госпожица Джослин, господин Джеймз, господин Харолд и... аз. – Тук тя скромно сведе очи и леко поруменя. – Познавам добре финансовото състояние на Джейн, затова мога да ви кажа, че всеки от нас ще получи наследство на стойност около дванадесет хиляди фунта. За да се придобие такава сума – изрецитира възрастната госпожица на един дъх, – може да се извърши не едно ужасно нещо. Поне някои хора могат да го извършат.

След това шокиращо изявление тя изкриви устни, стана от масата и напусна столовата.

Пръв се съвзе генералът. Той дръпна побелелия си мустак и извика:

– По дяволите, какво искаше да каже тя?

– Струва ми се – измънка Джеймз, – госпожица Барлов искаше да

намекне, че някой от нас е... е предизвикал този нещастен случай.

– Глупости! – ревна генералът. – Що за нелепа шуротия!

– Разбира се, че е нелепост, вуйчо – съгласих се аз, – но тя май точно това имаше пред вид...

По време на закуската повече не коментирахме странното поведение на госпожица Барлов. Щом свършихме, тръгнах да я търся. Никъде не можах да я открия. Накрая Кейт ми обясни, че както винаги в неделя възрастната дама е отишла на черква. Налагаше се да отложи разговора с нея.

Повъртях се из къщи, а после отидох в градината. Леля полагаше големи грижи за своята градина. Два пъти в седмицата идваше градинар, а и тя самата прекарваше доста време в плевене, подрязване и окопаване. Госпожица Барлов често ѝ помагаше, а и Кейт неведнъж биваше натоварвана с извънредна работа в градината.

Тези усилия бяха дали великолепен резултат, а гергините от Менър фарм многократно бяха спечелвали първите награди на изложбите на цветя в Рочестър. Градината изглеждаше особено красива в слънчеви августовски утрини като днешната. Росата вече се беше изпарила от тревата и листата, но цветята бяха свежи, непопарени от жегата. Сред шръкналите разноцветни топки на цветовете прехвъркваша пчели и тяхното жужене изпълваше въздуха. Проблясващото през листата слънце образуваше светлинна мозайка по старателно поддържаните алеи. В края на една от тях, на малка пейчица, поставена до най-красивата леа с гергини, седеше Джослин и четеше книга. Беше облечена в семпла бяла рокля, а златисторусата ѝ коса светеше в слънчевия блясък като ефирен ореол. Изглеждаше чудесно, като фигура, пренесена тук направо от платното на френски импресионист.

Поспях се и се порадвах на красивата гледка. После събрах смелост:

– Здравей, Джоси! Мога ли да приседна до теб?

Приближих се, без да бързам, а Джослин обърна към мен посърналото си лице и едва-едва се усмихна.

– Разбира се, Харолд, заповядай.

Седнах и замълчах. Тя ме гледаше любопитно и явно чакаше аз да започна разговора. Най-накрая се осмелих:

– Знаеш ли, Джоси, отдавна исках да си поговорим сериозно...

Очите ѝ не промениха израза си.

– Така се случило, че не сме се виждали няколко месеца. През това време мислих много за теб. Исках да ти кажа. тези неща още вчера, но

смъртта на леля обърна всичко с краката нагоре...

Тя пак не каза нищо.

– Разбирам, че след вчерашните преживявания едва ли ще имаш огромно желание да слушаш моите признания, но все' пак ще рискувам. Просто искам да те попитам нещо...

– Слушам те, Харолд – отвърна Джослин тихичко и това ми придаде смелост.

Изтърсих на един дъх:

– Искаш ли да станеш моя жена?

Не отговори. Чувахе се само жуженето на пчелите. Не я гледах, бях вперил поглед в едно смешно бръмбарче, което тласкаше пред себе си по пясъчната алея малко черно топче. След малко рекох:

– Добре де, знам, че съм страшно нетактичен, че трябваше да изчакам с предложението си подходящ момент, а не да ти досаждам сега, когато си толкова изнервена, че трябваше да дойда с букетче цветя, с пръстен... По дяволите! Постъпих глупаво, Джоси! Като последен идиот...

– Не, Харолд, не е така. Напротив, много се радвам. Разбира се, че искам да стана твоя жена...

Едва сега се обърнах към нея. Тя се усмихваше с онази своя неповторима усмивка, която толкова харесвах у нея. Прегърнах я и започнах да ѝ говоря. За живота, който ще ѝ създам, за научната кариера, която ме чака; заявих, че съм в навечерието на важно откритие в областта на екологията, че тя трябва веднага да напусне своята отвратителна работа в Челси и че нашият живот от днес нататък ще бъде низ от щастливи и радостни събития. Тя почти не се обаждаше, но ме слушаше с видимо удоволствие и внимателно. Няколко пъти дори се усмихна, когато ѝ рисувах картини от бъдещото ни сватбено пътешествие. Разговоряхме така около два часа и аз с радост установих, че Джослин вече няма вид на смазано от съдбата момиченце. И тогава на другия край на алеята се появи Джеймз. Той веднага ни забеляза и тръгна към нас. Видя, че държи ръката на момичето, и това определено не му хареса.

– Харолд – успя да ми прошепне Джослин, – нека засега да не казваме на другите. Ще обявим годежа след погребението на леля.

Кимнах с разбиране и пуснах ръката ѝ.

Макар и неканен, Джеймз приседна до нас и се опита твърде несръчно да завърже разговор. Ние отговаряхме от немай-къде, но в края на краищата отново се върнахме към вчерашния трагичен случай и към сутрешното изявление на госпожица Барлов.

– Изобщо не разбирам накъде бие тази вещица – оплака се Джеймз, – нима тя сериозно допуска, че някой от нас... И по какъв начин този някой би могъл да предизвика смъртта на леля? Като я уплаши или как?

– Никой не е можел да я уплаши! – твърдо му възрази Джослин. – Нали леля е била сама в библиотеката. И двамата с Харолд чухме как паднаха тези проклети книги. Влязохме там след петнайсетина секунди...

– И аз чух шума от падането им – призна си Джеймз. – По това време бях в градината, близо до къщата. Прозорецът на библиотеката беше широко отворен. Чух адски трясък и докато се чудех какво може да е станало, лампата в библиотеката светна и чух гласове.

– Това сме били ние – отсякох аз. – А какво направи после?

– Тръгнах към входната врата. След няколко минути срещнах в коридора чичо Арчибалд и Джоси. От тях разбрах какво се е случило.

– Разказа ли всичко това на госпожица Барлов?

– Да, тя още вчера ме разпита подробно. Тази кошмарна вещица не мирясва дори пред лицето на смъртта. Ще се пукне от любопитство.

– С една дума, ти заяви на госпожица Барлов, че в момента на произшествието си се намирал под отворения прозорец на библиотеката? Прозорецът стига до самия под и откъм градината до земята има-няма метър и половина. Като дете често се измъквах през него в градината...

– Харолд! Надявам се, не мислиш, че Джеймз... – възмути се Джослин.

Усмихнах се и вдигнах рамене:

– Не, не мисля, тю се страхувам, че госпожица Барлов е обърнала внимание именно на този факт. Великолепно знаеш, че тя винаги е склонна да подозира в хората най-лошото. Просто има едно такова ужасно въображение.

Джеймз почервения и преглътна някаква ругатня.

– И аз останах с впечатлението, че това дяволско бабе ме подозира в нещо лошо. Днес исках да говоря с нея още сутринта, но тя сякаш е потънала вдън земя.

– Отишла била на черква.

– Оттук до черквата е само половин миля. Още преди един час трябваше да се е върнала. Нямам търпение да я дочакам.

– Сигурно е отишла да поклокарствува с жената на пастора. Не можеш да отречеш, че днес поне има за какво да си чешат езиците...

Побъбрихме така още няколко минути, а после Джослин предложи да се приберем.

На прага ни посрещна вуйчо Арчибалд. Генералът явно беше възстановил формата си и сега преживяваше един от своите периодични пристъпи на бяс, които едно време ще да са били кошмар за подчинените му. Мяташе се из хола с пурпурно лице и врещеше като фелдфебел на уплашената Кейт, застанала втрещена в ъгъла с парцал за прах в ръка. В първия момент не разбрах какво го е прихванало пак. Но щом ни забеляза, тон остави на мира Кейт и се нахвърли върху Джеймз:

– А, ето те и теб! Веднага се досетих, че това може да бъде само твоя работа! Колко пъти съм ти забранявал!

Джеймз застана с широко отворени очи и уста. Виждаше се, че нищо не разбира.

– Ей богу, ако знам за какво говориш, чичо – измънка най-накрая.

– Не отричай! И без това няма да ти повярвам! Толкова пъти съм те молил да не пипаш тук без мое разрешение. По дяволите, в края на краищата съм си у дома и имам право да изисквам да се уважават привичките ми, нали? Мразя да ми се пипат нещата!

Джеймз започна горещо да протестира:

– Чичо, кълна се, не съм пипал нищо...

Генералът го изгледа с омраза:

– Не отричай! Ти си единственият човек в тази къща, освен мен, разбира се, който ходи на риба. Само ти си се ровил из моите риболовни принадлежности! Кой друг ще вземе да разбутва въдиците ми? Виж, не са па местата си! Ако искаш да ти услужа – моля! Но иначе – стой подалечко от моя шкаф! Кой ти е позволил да се ровиш в нещата ми?!

Джеймз възразяваше все по-възбудено, вуйчо крещеше все по-бясно, Кейт ужасена избяга в кухнята и кой знае как щеше да завърши тази драматична сцена, ако внезапно не беше се появила госпожица Уебстър. Тя се приближи до генерала и рече тихо, но категорично:

– Господин генерал. Не бива да се вълнувате така. Помислете за здравето си.

Очаквах, че върху нея веднага ще се изсипе огън и жупел, но не би. Генералът млъкна наред дума, огледа всички наоколо с леко замаян поглед, а после продължи със съвсем различен, почти спокоен тон:

– Хм, така ли смяташ, Стела? Сигурно си права. Исках само да обясня на този младеж — в очите на вуйчо отново проблеснаха опасни пламъчета, — че дори най-елементарните принципи на доброто възпитание налагат да поискаш позволение от собственика, преди да вземеш чужда вещ.

Джеймз се канеше да поднови протестите си, обаче госпожица

Уебстър го погледна така, че той се отказа.

– Ще ми позволите ли, господин генерал – заяви секретарката, – да ви отнема мъничко време? Исках да уточня с вас някои подробности. В обяснителните бележки към трети раздел забелязах известна непоследователност. Става дума за използването на димни завеси по време на втората рангунска операция, затова, ако бихте могли, господин генерал...

– Но разбира се, детето ми – прекъсна я вуйчо. – На твоє разположение съм. Хайде да отидем в кабинета.

Тръгнаха.

– Не мислиш ли, Джослин, че госпожица Стела е чудесна? – попита госпожица Барлов и аз едва сега разбрах, че от не знам колко време тя стои на прага и наблюдава с огромен интерес разигравашата се пред очите ѝ сцена. – Какво благотворно влияние има тя върху генерала! – продължи да се възхищава, но в тона ѝ имаше нещо неискрено. – Горкичката Джейн! Така и не можа да се похвали с подобни резултати.

В своята черна празнична рокля и голямата си допотопна шапка с раздърпана воалетка госпожица Барлов приличаше на черна настръхнала птица.

Съвсем стъписан от атаката на генерала, Джеймс забрави, че имаше намерение да иска обяснение от госпожица Барлов, и веднага се изпари, мърморейки си нещо под нос. Но аз не бях я забравил. Усмяхнах ѝ се колкото умеех най-любезно:

– Бих искал да разменя няколко думи с вас, госпожице Барлов.

– О, така ли? – отвърна тя резервирано, а черните ѝ очи се забиха в мен като свредел. Стана ми някак странно неприятно.

– Търсих ви още след закуска – продължих невъзмутимо. – Смятам, че трябва все пак да изясним някои неща.

– И аз съм на същото мнение, господине. Радвам се, че мислим еднакво – изрече тя хладно, обърна се и изчезна в своята стая.

Погледнах Джослин безпомощно:

– Не е лесно да се разбереш с госпожица Петриша!

– Само леля Джейн умееше да се справя с нея – усмяхна се момичето, – такава си е тя. Ако остана стара мома, сигурно след петнадесет–двадесет години и аз ще заприличам на нея.

– Няма да останеш стара мома – заявих аз убедено и я целунах.

Не бях сигурен дали вратата към стаята на госпожица Барлов не беше леко открената и дали иззад пролуката не ни пронизваше погледът на старата дама. Но хич не ми пукаше от това.

Следобед направих нов опит да разговарям с госпожица Петриша. Издебнах я в салона. Седеше край масата и редеше пасианс.

– Не излиза ли?

– Напротив. Всичко съвпада идеално. Само това асо засега не излиза, но и то ще излезе.

Седнах до нея.

– Мога ли да запала? Тя вдигна рамене.

– Мъжете пушат винаги когато си поискат. Отговорът беше твърде уклончив, но аз предпочетох да го изтълкувам като позволение.

– Искам да ви попитам нещо, госпожице Барлов.

Тя не вдигаше поглед от картите.

– Какво имахте пред вид днес сутринта?

– Това, което казах.

– А по-конкретно?

– Най-напред бихте ли ми отговорили вие на един въпрос?

– С удоволствие, госпожице Барлов.

– Вие последен сте видели Джейн жива. Така поне говорят фактите. – Тя изрече последното изречение с открита ирония. – Можете ли да ми кажете за какво разговаряхте?

– Разбира се. Просто споделих с леля някои свои грижи.

– Даде ли ви пари назаем? Не виждах защо трябва да скривам това.

– Да... Сто фунта. Леля Джейн много ме обичаше. Горката леля Джейн! Наистина ми е безкрайно мъчно, че тя почина. Тя ми беше най-близкият човек. Вие знаете, че не помня майка си...

– Да, горката Джейн – повтори госпожица Барлов, събра картите и се надигна от стола. – И на мен тя ми беше най-близкият човек. Затова не можем да позволим този, който причини смъртта ѝ, да остане ненаказан. Мога да ви уверя, господине, че от своя страна аз ще направя всичко необходимо.

Погледнах я учудено п се гласях да поискам по-подробни разяснения, по вече беше късно. Тя напусна величествено салона, стиснала в ръка колодата карти. Останах сам.

В понеделник сутринта госпожица Уебстър показа на какво е способна. Моята помощ се оказа излишна. Тя сама се справяше с всичко. В къщи се появи собственикът па погребалното бюро със своя екип.

Около обяд закараха тленните останки на леля в черквата, а госпожица Уебстър ни уведоми, че погребението ще се извърши в сряда, в 12 часа. Предложих услугите си да изпратя телеграми на близките и далечни познати на леля. Госпожица Уебстър ме погледна малко учудено и

ми обясни:

– Аз вече ги изпратих, господине. Естествено ако искате да проверите дали не съм пропуснала някого, ще ви дам списъка...

Не исках да проверявам. Имах пълно доверие в госпожица Стела. Целия ден се мотях из къщата и в градината. Почетох малко в библиотеката и прекарах няколко часа в компанията на Джослин. Джеймз досадно ни натрапваше присъствието си, вуйчо Арчибалд взе няколко въдици и отиде за риба, а госпожица Барлов отново изчезна някъде. Не се появи дори на закуската. Видях я да се връща от селото късно следобед.

Джослин, която беше с мен, я заговори дружелюбно:

– От разходка ли се връщате, госпожице Петриша?

Този път госпожица Петриша се оказа изненадващо приказлива. Обясни на Джослин, че страда от безсъние и е трябвало да отиде при доктор Браун, за да ѝ предпише нещо за сън.

– От смъртта на горкичката Джейн в същност не съм спала. Надявам се, че най-сетне днес ще се наспя. Доктор Браун ми предписа много силно приспивателно. Трябва да взема една таблетка час преди лягане. Ще глътна три. Лекарите са ужасно предпазливи при дозировката. А пък аз винаги, когато ми се предпише да вземам след ядене по една лъжица от някаква микстура, пия по две или дори по три лъжици. И обикновено ми понася добре.

– Госпожице Барлов – намесих се аз, – трябва да внимавате с приспивателните средства. Всяко превишаване на дозата може да бъде опасно.

Тя ме погледна, сякаш бях умряла хлебарка:

– Можете да бъдете сигурен, че знам какво правя. Организмът ми е силен и лекарствата ми влияят слабо. За да ми подействуват, трябва да се увеличава дозата.

– За всеки случай ви предупреждавам, пък вие както искате.

– Благодаря за съвета – измърмори заядливо възрастната дама и се насочи към стаята си.

Когато вратата зад нея се затвори, Джослин развеселено отбеляза:

– Госпожица Петриша не те обича. И защо пък ти говори на „вие“ и на „господине“? Нали те познава от дете?

– Едно време ми говореше на „ти“, но и тогава не ме обичаше особено много. Използува първия повод, за да мине на „вие“ – в деня, в който пристигнах при леля със зрелостно свидетелство от гимназията. Молих я да ми говори на „ти“, и леля Джейн – също, но тя беше непреклонна. Оттогава съм за нея „господин Харолд“. Просто не ѝ допадам.

– Значи, ти си в различно положение от мен – засмя се Джослин, – мен тя и днес сутринта ме уверяваше в добрите си чувства.

– Днес сутринта ли?

– Да. Дойде при мен, като излизах от банята. Зададе ми какви ли не въпроси. А накрая изрече нещо наистина странно... – Лицето на момичето изведнъж помръкна. – Не знам какво искаше да каже с тези думи.

– Какво точно каза?

– Горедолу нещо такова: „Много те обичам, Джоси, но Джейн наистина ми беше много близка. Чувствувам се задължена спрямо нея. Истината трябва да се разкрие...“ Какво е искала да каже с това, Харолд? Честна дума, гледаше ме много странно. Дали не ме подозира в нещо? Безпокоя се, Харолд...

– Глупости, Джоси! Не й обръщай внимание. Тя си е внушила, че някой предумишлено е уплашил леля. На мен това ми се струва направо невероятно, но дори и така да е, върху теб не може да падне и сянка от подозрение. Та нали ти беше с мен в коридора, когато книгите паднаха!

– Тогава защо ми каза това? – попита Джослин безпомощно. – Какво е имала наум? Харолд, ужасно ме е страх! Ще ме защитиш ли?

По възможно най-осезателния начин я убедих, че ще я закрилям сега и винаги. Тя се успокои, но аз не бях спокоен. Буйното въображение на госпожица Барлов можеше да докара доста неприятности на наследниците на леля Джейн. Твърдо реших да сложа край на всичко това. Обещах си, че най-сетне ще поговоря с нея изчерпателно, колкото и да се изплъзва.

На този път госпожица Барлов не се и опита да отклони разговора. След вечеря сама дойде при мен в коридора и полугласно ми предложи, вглеждайки се в някаква точка на стената зад гърба ми:

– Веднъж изразихте желание да ви гледам на карти.

– Много пъти съм изразявал такова желание, госпожице Барлов.

– В такъв случай, ако нямате нищо против, заповядайте в моята стая. Да речем, след един час.

– С удоволствие, госпожице Петриша.

– И по-добре ще е – подчерта тя, – ако никой не знае за вашето посещение. Защо да даваме повод за излишни клюки?

Лицето й порозовя, а аз си помислих весело, че посещението на млад мъж в стаята на госпожица Барлов ще бъде за нея наистина изключително преживяване.

След час почуках на вратата й.

Покани ме да вляза. Влязох и седнах на посочения ми стол. От

много, много години не бях идвал в тази стая. Обаче установих, че в нея нищо не беше се променило от времето на моето детство. Както и тогава, във вазите имаше много цветя. Леглото беше старателно застлано, и навсякъде, по всички възможни места, бяха поставени безброй плетени покривчици – толкова много, че чак свят да ти се завие. Госпожица Петриша беше майсторка в плетенето на една кука.

Част от стаята беше скрита зад зелен китайски параван. Едно време нещо все ме човъркаше да надзърна зад паравана. Но никога не събрах достатъчно кураж да го направя. Можех само да предполагам, че там има някаква тоалетка с огледало или нещо подобно. А може би зад паравана бяха струпани всевъзможни джунджурии, кутии и кутийки, в които тя беше скътала своите тайнствени съкровища.

Госпожица Барлов седеше до малката масичка, също покрита с плетена покривка. На масичката имаше ваза с цветя, флаконче с някакви таблетки и пълна с тъмна течност водна чаша, похлупена с чинийка. Знаех какво има в нея. Откакто се помнех, госпожица Барлов пиеше билки. Съставът на сместа беше ревниво пазена тайна на Петриша. Всеки ден след вечеря тя даваше на готвачката съответната доза изсушени билки, готвачката ги запарваше, а прислужничката занасяше чашата с билковата отвара в стаята на госпожица Петриша. Тя изпиваше изстините билки непосредствено преди да си легне.

Естествено, за гледане на карти не стана и дума.

– Радвам се, че дойдохте, господине – започна тя, – тъкмо бях стигнала до извода, че е крайно време да обсъдим нещо двамата.

– На какво дължа тази чест?

– О, много просто – усмихна се госпожица Барлов, – вие сте най-интелигентният човек, който в момента се намира в този дом.

– Поласкан съм. Винаги съм мислел, че не ме обичате особено.

– Двете неща нямат нищо общо помежду си, господине – отсече тя с леден глас. – Въпросът е прекалено сериозен, за да се ръководя от симпатии и антипатии. Джейн умря и трябва да я погребем в сряда, а убиецът си ходи безнаказано по света и се подсмива под мустак. Това не бива да се допуска! Искате ли да ми помогнете?

– Разбира се, можете да разчитате на мен. Но вие действително ли предполагате, че леля е била убита или по-точно казано – че някой е ускорил кончината ѝ?

– Та вие на друго мнение ли сте? Разперих безпомощно ръце.

– Нямам никакви основания да подозирам такова нещо... А въпросът кой би могъл да направи това? И защо?

– Още вчера на закуската казах, че дванадесет хиляди фунта са напълно основателен мотив за извършване на куп неща. Поне за много, много хора.

– И вие, госпожице Барлов, смятате, че го е направил някой от нас? Вуйчо Арчибалд? Джеймз?

Аз?

– Забравихте Джослин и госпожица Уебстър, и, естествено, мен. Но аз не влизам в сметката. Просто знам, че не съм аз.

– Джослин? ! Госпожица Уебстър? ! Та това е чиста идиотщина! Джослин не е способна да извърши такова нещо и освен това тя беше с мен, когато стана всичко. А госпожица Уебстър? Какво пък тя, по дяволите, може да спечели от смъртта на леля? Нали не наследява нищо!

– Мислех ви за по-умен, господин Харолд... Опитайте се поне мъничко да поразсъждавате, е, хайде де, поне мъничко! Госпожица Уебстър е имала съвсем очевиден и много важен повод да се отърве от горчичката Джейн. Ами че това е ясно като бял ден...

Облещих се от изненада. Вероятно не съм имал особено интелигентен вид, но абсолютно не разбирах накъде клони госпожица Барлов.

Тя ме погледна с явно пренебрежение:

– Господин Харолд, оказва се, че не сте наблюдателен. А аз все си въобразявах, че учените умеят да правят правилни изводи от очевидните факти.

Продължавах нищо да не разбирам. Чувствавах се тъп като галош.

– Е, хайде, помислете поне за миг! – викна нетърпеливо госпожица Барлов. – Добре, слушайте. Ако Джейн беше жива, никога не би допуснала тя да се омъжи за генерала. Генералът е много независим и смел мъж, но той се съобразяваше с мнението на сестра си.

За малко не паднах от стола. После избухнах в смях, който за нищо на света не бях в състояние да сподавя.

Госпожица Барлов ме изгледа с нескривана ирония:

– Наистина вие, всички мъже, сте еднакви. Нямате въображение.

Престанах да се смея.

– Вие сериозно ли мислите, че госпожица Стела иска да се омъжи за вуйчо?

– Та това е очевидно, младежо! Вие май че нямате очи! Госпожица Уебстър е намотала генерала на малкия си пръст. В настоящия момент тя е единственият човек, с когото генерал Арчибалд се съобразява. Тя му е необходима. Ако един бял ден госпожица Уебстър реши да си отиде, генералът ще поиска ръката ѝ. Впрочем, той може да го направи и

без такъв деликатен шантаж. Досега просто се притесняваше от сестра си. Нещо повече – госпожица Уебстър вече фактически пое управление то на дома в свои ръце. И това ли не сте забелязали?

Припомних си това-онова и изведнъж си дадох сметка, че думите на госпожица Петриша съвсем не са толкова безсмислени.

– Може би сте права. Но от факта, че госпожица Уебстър желае да се омъжи за стария генерал, не следва, че тя е уплашила леля Джейн до смърт.

– А нима аз съм казала такова нещо? – учуди се тя и тънките и вежди подскочиха високо. – Казах само, че госпожица Уебстър е имала достатъчно основателен повод да премахне Джейн. Като се вземе пред вид и обстоятелството, че генералът наследява тази къща и дванадесет хиляди фунта... Това е много приятна добавка дори към най-високата пенсия, която биха изплащали на генералската вдовица след няколко години...

Логиката в разсъжденията на госпожица Петриша беше безупречна. Нищо не можех да ѝ възразя. Но след кратко мълчание тя продължи:

– Разбира се, генералът също е имал мотиви да премахне Джейн...

– Какво говорите! Та той ѝ е брат! – подскочих аз.

В очите на госпожица Барлов блеснаха опасни искри.

– Не сте ли чели Библията, господин Харолд? Нали и Каин е бил брат на несретника Авел?

Почтеният, вечно нацупен вуйчо Арчибалд в ролята на Каин – каква гротескна фигура! Отново се разсмях искрено.

– Сигурно не допускате, че вуйчо Арчибалд е убил сестра си, за да наследи Менър фарм, която и без това в същност си беше негов дом, и за да заграби дванайсет хиляди фунта в пари и ценни книжа?

– О, не, разбира се! – започна да се дразни възрастната дама. – Генералът не е от този тип хора, но в напреднала възраст умовете дори на най-изтъкнатите люде проявяват различни отклонения... Да предположим, че генералът страда от нещо такова... Мания за преследване... натрапчиви идеи... Би могъл например да си въобрази, че Джейн го държи в тази къща като затворник, че му налага волята си или че никога няма да му позволи да се ожени за госпожица Уебстър. Що се отнася до женитбата, не би бил далече от истината. Неотдавна Джейн, която не беше сяпа, сподели с мен недоволството си от това, че госпожица Стела е завъртяла главата на генерала до такава степен. Не бива да забравяме също, че генерал Арчибалд има към смъртта малко по-различно отношение от нас, простосмъртните цивилни. Той е войник. Участвувал е в

две големи войни. Убивал е и е изпращал другите на смърт. Мога да ви уверя, че той не изпитва ни най-малки угризения на съвестта поради това... – Тя изведнъж прекъсна и ме погледна проникателно.

– Убийството на война и убийството на сестра са две коренно различни неща, госпожице. Впрочем генералът преживя много тежко смъртта на леля. Беше буквално смазан. Всички видяхме.

– Да, видяхме – сухо се съгласи тя. – Всички видяхме и как десети-на часа след смъртта на сестра си той се стягаше да ходи на риба и направи страхотен скандал на Кейт и Джеймз, понеже някой си бил позволил да пипне въдиците му...

– Вие сте опасна жена, госпожице Барлов – пошегувах се аз. – Забелязвате всичко и подозирате всички в най-лошото.

– И за съжаление твърде често съм права – усмихна се с кисела усмивка моята събеседничка. – Аз просто познавам човешката природа и чета Библията. Библията е много мъдра книга, господине. От нея може да се научи много за човешките недостатъци и грехове. Всички сме много грешни...

Нямах желание да се впускам в теологичен диспут. Интересуваше ме съвсем друго нещо. Затова оставих без внимание нейната последна забележка и продължих:

– Значи, имаме вече двама заподозрени. Сега, изглежда, е ред на Джеймз. Ако приемем (макар че лично на мен и досега тази версия ми се струва твърде съмнителна), че някой е искал да убие леля, тъкмо той е разполагал с най-големи възможности. Сам си призна, че е бил в градината, когато се случи това. Когато ние с Джослин влязохме в библиотеката, прозорецът беше отворен. Достатъчни са му били само няколко секунди, за да изскочи през него в градината...

– Като угаси преди това лампата... – допълни госпожица Барлов.

– Каква лампа пък сега?

– Как каква? Лампата в библиотеката. Вие сам казахте, че когато сте влезли там с Джослин, лампата е била угасена. А нали във всичко това няма и капка смисъл...

– Няма смисъл ли? Защо да няма смисъл?

– Цялата ситуация е безсмислена. Мислите ли, че Джейн ще вземе да измъква книги от рафтовете на тъмно? Вече се беше напълно смрачило. Прозорците на библиотеката гледат на изток. По това време в нея е съвсем тъмно. Ако Джейн е искала да вземе някаква книга от най-горния рафт, трябвало е най-напред да запали лампата. Обаче когато вие сте влезли там, лампата е била угасена. Значи, някой я е загасил.

Занемях. Не бях помислил за лампата. Изобщо не бях обърнал внимание на тази подробност.

– И затова... затова ли заподозряхте, че нещо не е в ред?

– Разбира се, този факт беше много подозрителен.

Вече няхах настроение за шеги. Попитах с приглушен глас:

– Значи, вие мислите, че Джеймз?...

– Господин Харолд, вие правите изводите си прекалено прибързано. Да, Джеймз е имал възможност да направи това. Имал е и мотиви. Той е човек на риска. Няколко пъти в месеца рискува живота си на писател. Защо да не рискува още веднъж, този път – за да получи дванадесет хиляди фунта... Но от друга страна, той като че ли никак не държи на парите. И в същото време изкарва много, много пари. Вероятно знаете, че професията на автомобилния състезател е доста доходна.

– Но кого в същност подозирате вие? Госпожица Уебстър? Вуйчо Арчибалд? Джеймз? Според вас всеки един от тях е имал повод, за да...

– Не само те, господине, не само те... Спомних си, че в началото на нашия разговор

тя спомена за Джослин, и реших да върна разговора към нея. Нетърпеливо запитах:

– Надявам се, че не подозирате Джослин! Нали тя беше с мен в коридора! Има стопроцентова алиби.

– Ох, знам – въздъхна госпожица Барлов. – Вие и Джослин имате великолепно алиби. Но да погледнем на въпроса чисто теоретично. Да допуснем, че това алиби не съществува. Тогава Джослин става много подозрителна. При нея мотивите са особено силни.

Никак не ми харесваха теоретичните разсъждения на госпожица Барлов. Но не казах нищо.

– Джослин е много чувствително и деликатно момиче. Много чувствително. Именно такива слаби натури в някои положения са способни на отчаяни постъпки. Джослин е бедна като църковна мишка. От пет години работи в тоя ужасен козметичен салон. Тя е затворен човек и не обича да споделя, но от отделни откъслечни фрази и недоизказани изречения разбрах, че отношенията в салона са просто кошмарни. Началничката на Джослин просто я тормози. Момичето се чувства там като в затвор, така че за него сегашното наследство е истинско избавление...

– Мен сигурно също сте ме взели пред вид при своите теоретични разрешения. Щом всички, нека да бъдат всички...

– Да – тя се изчерви леко, – немалко мислих и за вас. Вие винаги сте без пари. толкова пъти сте вземали назаем от горкичката Джейн.

При това сега ще получите най-много. Двадесет и четири хиляди фунта.

– Какви двадесет и четири хиляди?

– Ами нали имате намерение да се ожените за Джослин... – По бузите на госпожица Барлов сега изби ярка руменина.

– Госпожице Петриша – разсмях се на глас, – от вас не може да се скрие нищо. Наистина сте опасна жена. Какъв късмет, че Джоси и аз имаме алиби.

Събеседничката ми наведе очи и тихо си призна:

– Много мислих за това алиби. То има един недостатък. Ако се приеме, че сте съучастници...

– Госпожице Барлов! – викнах възмутено. – Категорично отказвам да приема тези клевети! Прекалявате!

Този път се усмихна тя:

– Спокойно, господин Харолд. Бързо стигнах до извода, че подобно нещо е твърде невероятно. Изключително малко вероятно от психологична гледна точка.

– Е, слава богу, че сте благоволили да помислите така – рекох заядливо, – а сега да поговорим най-сетне сериозно. Обмислих всичко, което ми казахте. Действително на пръв поглед вие сте права. Историята с лампата например дава доста материал за мислене. Обаче аз смятам, че ще можем да я изясним и без да намесваме версията за убийство. Все пак по-вероятно е леля да е посегнала към книгите в тъмното, отколкото да е била убита.

– Защо? – попита спокойно и сви устни в своята обичайна неприятна гримаса.

– Не разбирате ли колко много е рискувал убиецът? Не е можел да бъде сигурен, че леля Джейн наистина ще умре от уплаха. Ако нищо не беше се случило, как после щеше да обясни своето странно поведение? И накрая – за бога, по какъв начин този въображаем убиец е уплашил леля? Всички видяхме изпадалите книги. Тази, която тя е искала да издърпа, беше останала в ръката ѝ.

– Ами! – усмихна се госпожица Барлов. – Убиецът не е рискувал нищо. Горкичката Джейн съвсем не е умряла от страх. Сърцето ѝ си беше здраво, като вашето или моето. Е, може би имаше слаба невроза, но нищо повече, уверявам ви.

Не можех да повярвам на ушите си. Вглеждах се в нея с недоверие и страх.

– Как така – изфъфлих, – нали леля толкова пъти казваше, пък и доктор Браун установи...

– Доктор Браун е неподвижно, треперещо и алкохолизирано старче – отсече госпожица Петриша. – Той е незаменим в случаите, когато трябва да се предпише рициново масло или приспивателно. – Тя погледна към флакончето с таблетки на масата. – Но за другите болести? Отдавна е забравил всичко, което е знаел, и сега не се интересува от нищо друго освен от всекидневната порция джин. Написа смъртния акт, понеже вярваше, че Джейн е умряла от сърце. Още повече, че самият той ѝ го предсказваше.

– Не разбирам.

– Преди три години горкичката Джейн започна да се оплаква от сърце. Естествено, отиде при доктор Браун. Той дори не ѝ направи необходимите изследвания. Сигурно е бил махмурлия или нещо подобно. Но веднага обяви, че Джейн е сериозно болна. Джейн много се разтревожи. Написа завещанието си и се приготви да мре. Дори започна по малко да си попейва. Защото – като всеки човек – и вашата леля си имаше дребни слабости. Горкичката Джейн обичаше да си пийва от време на време нещо по-силничко. Дори си имаше скривалище в библиотеката...

Прекъснах я припряно:

– Знам. Какво стана после?

– После ли? В края на краищата успях да я накарам да отиде при солиден лекар. Замина за Лондон и там ѝ направиха изследвания и кардиограма. Оказа се, че сърцето ѝ си е в ред. Специалистите се изсмяха на опасенията ѝ.

– Но тогава защо, за бога, укриваше това и повтаряше наляво и надясно, че е тежко болна?

Госпожица Барлов отново се разсмя.

– Вие просто не познавате жените! На нея ѝ правеше удоволствие всички да ѝ съчувствуват. Нищо повече, господине. Нищо повече.

Млъкна и се загледа любопитно в мен. Идвах полека-лека на себе си. Погледнах събеседничката си право в черните очи и зададох поредния въпрос:

– Тогава какво е станало? От какво е умряла?

– А, най-после точният въпрос! – зарадва се тя. – Откога чакам да го чуя! Не съм абсолютно сигурна, но засега всичко показва, че е била отровена.

– Отровена ли?

– Със сигурност ще разбера след аутопсията. И тук започва вашата роля. Трябва заедно да изискаме да се направи аутопсия. Исках да ви покажа един документ...

Бавно стана и полекичка тръгна към ъгъла. Скри се зад паравана. Остана там няколко минути. Чух я, че отваря някакво чекмедже.

Когато се появи отново, държеше в ръката си плик. Подаде ми го:

– Моля ви, прочетете това. Записала съм всички свои наблюдения. А това е писмото до полицията с молба да се отложи погребението и да се извърши аутопсия. Ще бъде чудесно, ако и вие го подпишете. Ще го занесем утре сутринта в полицейския участък.

Взех документите, прегледах ги набързо и станах. Сгънах старателно всички листа, които ми даде, и ги пхнах във вътрешния джоб на сакоето си.

– Късно е вече, госпожице Барлов. Ще отида в стаята си и там ще ги прегледам спокойно. Ще обмисля всичко. Утре сутринта ще ви отговоря.

Тя стоеше до масичката и се усмихваше.

– Прав сте, господин Харолд. Премислете всичко на спокойствие. А пък аз ще се опитам днес да се наспя. Ще глътна от таблетките на доктор Браун.

От флакончето на масичката тя изсипа на дланта си две таблетки и ги сложи в устата си. После махна чинийката, с която беше похлупена чашата с тъмната билкова отвара, и поднесе чашата до устните си.

Чаках я да отпие. Не отпи. С чашата в ръка отстъпи няколко крачки назад и без да престава да се усмихва, рече:

– Не, няма да ви направя това удоволствие. Няма да изпия тези билки. Не искам утре доктор Браун да пише нов смъртен акт. Този път причината за нещастния случай щеше да бъде вероятно прекалено голяма доза приспивателно. Няма да стане, господин Харолд. Иззад паравана ви видях да сипвате нещо в тази чаша.

Не успях да реагирам. Зеленият параван рязко се отмести и зад него се показаха двама мъже. Единият беше в тъмносиня униформа. Цивилният се приближи до мен и каза:

– Харолд Бивърбрук, арестувам ви по обвинение за опит за убийство и ви предупреждавам, че всичко, което кажете сега, може да бъде записано и използвано против вас.

– Надявам се – заяви все така с усмивка госпожица Барлов, – че аутопсията на горкичката Джейн ще покаже каква отрова е използвал този господин. Мисля, че ще излезе същата гадост, която той току-що сипа в моята чаша! И тогава – тя престана да се усмихва. – този господин ще бъде обвинен не само в опит за убийство!

Тя беше абсолютно права. Аутопсията показа, че отровата беше

една и съща и след това бях обвинен в убийство. За мой късмет смъртното наказание у нас беше премахнато преди няколко години. Така че сега имам много време да премисля всичко. Твърде много време. Цели двадесет и пет години.

Позволяват ми да пиша. Вече трети път се опитвам да запиша цялата история. Може би това ще ми помогне да разбера какви грешки допуснах. А уж планът ми беше толкова добър! И всичко тръгна неочаквано лесно и гладко!

Отдавна бях обмислил плана за премахване на леля, но не бързах да го изпълня. След това обаче се оказа, че нямам друг избор. Отново загубих. Оная проклета кранта пристигна едва трета и от моето сигурно залагане не излезе нищо. Бях заложил на тази комбинация цели двеста фунта. Последните от трите хиляди, които си бях „заел“ от лабораторната каса. Трябваше да върна тези пари. От тях зависеше кариерата ми. Отровата взех от лабораторията. Много добра отрова. Действува бързо и резултатно, подобно на цианкалия, без да има неговата характерна миризма. Найлоновия конец, цяла ролка, взех от шкафа, в който вуйчо Арчибалд държеше рибарските си принадлежности.

Подготвих се много старателно за разговора с леля. Сипах отровата в едната от скритите зад книгите чашки. Достатъчно беше после да долея в нея шери. Найлоновия конец закрепих за главичката на един стърчащ отстрани на стелаж гвоздей. Провлякох го зад книгите на най-горния рафт.

После дойде леля. Разговаряхме. Предложи – както и очаквах. – да пийнем нещо. Налях й.

Когато тя умря, разположих я в съответната позиция край стелаж. В ръката й пхнах една книга от най-горния рафт. Сетне излязох в коридора и затворих вратата на библиотеката. Естествено мушнах под вратата найлоновия конец. Края му завързах старателно за каишката на часовника си.

Достатъчно беше само да се отдалеча на десетина крачки. Конецът се опъна. Дръпнах го. Книгите паднаха изключително ефектно!

Горката Джослин, за малко не припадна от уплаха!

Имах непоклатимо алиби! Разбира се, махнах конца, докато Джослин беше отишла да извика другите.

Не мога да разбера какви грешки съм допуснал. Това, че лампата не светеше, не беше мой пропуск. Бях принуден да остана на тъмно. Иначе някой можеше да надникне през прозореца, а тази евентуалност трябваше да избягна на всяка цена.

Май че направих само една грешка. Недооцених госпожица Барлов.

* * *

Беше хубав септемврийски следобед. В салона на Менър фарм се бяха събрали на чай петима души. Както винаги, госпожица Барлов подреждаше картите.

– Ама че работа! – изведнъж възкликна тя. – Излиза ми сватба. И по-точно две сватби...

– Наистина ли, госпожице Петриша? – поинтересува се Джослин.

– Картите не лъжат, мила – увери я госпожица Барлов, – а освен това моите предсказания винаги се сбъдват.

– Точно така е! – намеси се Джеймз. – Познахте без грешка! Тъкмо днес предложих на Джослин да се омъжи за мен. И тя се съгласи!

Джослин скромно наведе очи.

– О, моите поздравления! – зарадва се възрастната дама. – Отдавна трябваше да направиш това, Джеймз! – и съзаклятнически наведена към Джослин, тихо добави: – Толкова се страхувах, че няма да се отърсиш бързо от онази история...

– Всеки мъж се нуждае от съпруга! – изгърмя генерал Арчибалд. – Какво мислиш по този въпрос, Стела?

– Нямам мнение по този въпрос, господин генерал – отвърна госпожица Уебстър и на свой ред скромно наведе очи.

Всички замълчаха, а генералът промени темата:

– Хайде най-после! Колко пъти вече ни обещавахте, госпожице Петриша, да разкажете по какъв начин демаскирахте онзи нехранимайко! Този път няма да ви оставим на мира, докато...

Госпожица Барлов направи леко засрамена физиономия.

– Господин генерал, всичко беше много лесно. С удоволствие ще ви обясня. Преди всичко ми направиха впечатление някои обстоятелства около смъртта на Джейн. Първо, аз знаех, че сърцето ѝ е напълно здраво, което изключваше смърт от уплаха, второ, книгата и трето, лампата...

– Каква книга? Каква лампа?

– Книгата, която Джейн държеше в ръка – криминален роман от авторката, която определено не харесваше. Учудих се защо тя, горкичката, е посегнала именно към нея... После научих, че в библиотеката е било тъмно. Това обясняваше защо Джейн държи тази книга. Просто в тъмното тя не е видяла каква книга издърпва. Само че защо изобщо и е трябвало на Джейн да посяга към книгите, без да е запалила лампата

предварително? Тук нещо не пасваше.

– И тогава ли решихте, че нещо не е в ред?

– Именно! В неделя отидох на черква, а след службата се отбих в полицейския участък. Сержант Медок не се отнесе с особено внимание към мен и моите думи, но обеща да информира инспектора Креш. О! Макар и мъж, инспектор Креш е много интелигентен човек! В понеделник говорих с него. Той ме изслуша много внимателно и се съгласи с мен, че не е зле да заложим малък капан за убиеца. Както знаете, той действително влезе в капана... В никакъв случай не можеше да допусне да бъде направена аутопсия...

Най-трудно ми беше да се досетя как е организирал алибито си. После чух господин генерала да обвинява Джеймз, че е пипал рибарските му принадлежности. Спомних си, че в този шкаф вие, господин генерал, държите много ролки с едни такива много тънки, прозрачни конци и понеже в същия момент госпожица Уебстър спомена за някаква димна завеса, изведнъж всичко застана на мястото си. Димна завеса, фалшиво алиби, невидима нишка... И ми стана ясно как е било направено.

Тя замълча, леко задъхана, и хвърли триумфален поглед към внимателно слушащата я аудитория.

– А как разбрахте, че точно Харолд е убиецът?

– О, с това проблеми нямаше. То се знае, мислех и върху други евентуални кандидатури, но той подходеше най-добре. Знаех, че е постоянно без пари. Освен това беше много лош младеж. В това отношение няхах никакви съмнения. Още като малък беше трудно дете. Веднаж ми сипа сол в чая. Сега повтори същата поразия. Само че този път не със сол... Общо взето, хората обичат да извършват едни и същи неща... Такава е човешката природа...

– Не можете да ме убедите, че сте го подозирали само защото ви е посоллил някога чая!

Госпожица Барлов скромно наведе очи:

– Прав сте, генерале. Имах и други основания. Нали си спомняте, че в деня на смъртта на Джейн й гледах на карти. Картите се подредиха много лошо. От тях излизаше, че горкичката Джейн скоро ще умре. И не само това... Картите показваха, че опасността за Джейн произлиза от млад тъмнокоп мъж. Господин Харолд беше единственият тъмнокоп мъж в тази къща, а аз вярвам, че картите не лъжат, господин генерал...

КРАЙ

© 1976 Йежи Шеверски
© 1982 Лина Василева, превод от полски

Jerzy Siewierski
Kabała Panny Barlove (czyli morderstwo po angielsku), 1976

Сканиране, разпознаване и редакция: Борис Борисов, 2009

Издание

Йежи Шеверски. Пет пъти убийство
Полска. Първо издание
Народна култура, София, 1982

Рецензент Огнян Сапарев
Редактор Методи Методиев
Художник Светлана Йосифова
Художник-редактор Ясен Васев
Технически редактор Божидар Петров
Коректор Лиляна Малякова

Jerzy Siewierski. Pięć razy morderstwo
Warszawa, Iskry, 1976

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/10412>]